

Centar za alternativno rješavanje sporova

Crna Gora
CENTAR ZA ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPOROVA
Serdara Jola Piletića bb, Podgorica

Broj: 03/1-013/23-92

Datum: 02.03.2023.g.

Adresa: Serdara Jola Piletića bb,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 265 349
fax: +382 20 265 359
www.centarzaars.me

Podgorica, 02.03.2023.godine
Br. 03/1-013/23-92

IZVJEŠTAJ O RADU CENTRA ZA ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPOROVA ZA 2022. GODINU

Kreiranje pravnog ambijenta za razvoj medijacije i drugih alternativnih načina rješavanja sporova u Crnoj Gori izraz je namjere da se implementiraju savremeni međunarodni standardi rješavanja sporova sadržani u dokumentima Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije, kojima se utvrđuje korpus međunarodnih pravnih načela o ostvarivanju pravde. S tim u vezi, relevantni međunarodni standardi upućuju da pravo na pristup pravdi obuhvata ne samo pravo građana i drugih pravnih subjekata na pristup pravosuđu, već da njegov bitan aspekt predstavlja i pravo na pristup različitim alternativnim načinima rješavanja sporova. Kao takvo, ovo pravo posebno je garantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Postupci alternativnog rešavanja sporova građanima pružaju mogućnost da svoje sporove rješavaju na manje formalan način, u privatnom i povjerljivom okruženju, uz podršku kvalifikovanog neutralnog lica. Takođe se pruža mogućnost da uz sudski postupak mogu izabrati i druge načine za rješavanje sporova, koji zbog brzine, jednostavnosti i manjih troškova mogu biti prikladniji od samog sudskog postupka

Tokom 2022. godine, Centar za alternativno rješavanje sporova (u daljem tekstu: Centar) se pored redovnih aktivnosti koje su se, shodno Zakonu o alternativnom rješavanju sporova („Sl.list CG”, br. 77/20) odnosile na vršenje stručnih i administrativnih poslova u vezi sa medijacijom i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova; informisanje stručne i šire javnost o mogućnostima i prednostima alternativnog rješavanja sporova; praćenje i ocjenu rada medijatora i evalutora spora; sprovođenje obuka (bazičnih i naprednih) za medijatore i evaluatore spora, kao i za druga lica koja sprovode druge postupke alternativnog rješavanja sporova i dr., bavio unapređenjem primjene medijacije, uspostavljanjem preduslova za adekvatnu primjenu Zakona o alternativnom rješavanju sporova i Zakona o parničnom postupku i Porodičnog zakona, u onom dijelu koji se ticao medijacije, uspostavljanjem jedinstvene prakse; izradom predloga Programa razvoja ARS za 2023-2025; uspostavljanjem i unapređenjem saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske, tehničke i ekspertske podrške.

U februaru 2022.godine Centar je, kao i svake godine, shodno urađenoj analizi potreba i raspoloživim finansijskim sredstvima, pripremio Plan obuka za 2022.godinu

i Program rada Centra za 2022.godinu, koji je utvrđeni od strane Upravnog odbora Centra.

Realizovane aktivnosti Centra za 2022.godinu se mogu grupisati u one koje su se odnosile na:

1.primjenu Zakona o ARS-u koji je donio niz novih zakonskih rješenja i za koji se tek uspostavljala praksa kroz daljnje prevazilaženje niza nejasnoća i različitih pristupa u njegovoj primjeni od strane aktera u postupku medijacije, kao i Zakona o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku i zakona o izmjenama i dopunama porodičnog zakona („Sl.list CG”, br. 76/20);

2. edukaciju novih medijatora i unapređenje stručnih kompetencija licenciranih medijatora kroz organizovanje specijalizovanih obuka;

3. edukaciju relevantnih aktera u postupku medijacije–sudija, predstavnika lokalne samouprave, osiguravajućih društava;

4. informisanje opšte i stručne javnosti o medijaciji i alternativnom rješavanju sporova, kroz kontinuiranu promociju;

5.uspostavljanje i unapređenje saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske i ekspertske podrške;

6. administriranje i organizovanje postupaka medijacije kako u predmetima upućenim od strane osnovnih sudova i Privrednog suda Crne Gore, tako i u postupcima pokrenutim po predlozima za pokretanje medijacije, prije pokretanja sudskog postupka, u Podgorici i drugim crnogorskim opštinama;

7. ostale poslove iz nadležnosti Centra.

1. Primjena Zakona o ARS-u i drugih relevantnih zakona u oblasti alternativnog rješavanja sporova

1.1. S obzirom da je i nakon dvije godine od donošenja Zakona o ARS-u i Zakona o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku i Zakona o izmjenama i dopunama porodičnog zakona prisutno i dalje različito tumačenje pojedinih odredbi pomenutih zakona i samim tim različita primjena od strane pojedinih relevantni aktera u postupku medijacije i neujednačena praksa, Centar je organizovao 12. i 13. oktobra 2022.godine sastanke sa predsjednicima osnovnih sudova i sudijama parničarima u Beranama i Rožajama. Tema sastanaka je bila razmatranje primjene novih rješenja iz Zakona o alternativnom rješavanju sporova i izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku i Porodičnog zakona u dijelu koji se odnosi na medijaciju, kao i upoznavanje sa dotadašnjom praksom u primjeni instituta medijacije, posebno sa uočenim problemima i izazovima u primjeni pomenutih zakona.

1.2. Radi sagledavanja i prevazilaženja problema, odnosno unapređenja prakse koja se tiče sprovođenje postupaka medijacije u Osnovnom sudu u Nikšiću, organizovan je dana 15. maja 2022.godine sastanak sa sudijama i stručnom službom Osnovnog suda u Nikšiću, kao i sa zainteresovanim nikšićkim advokatima koji su pokazali spremnost da podrže primjenu medijacije.

Tom prilikom razmotreni su ključni problemi na koje nailaze prvenstveno advokati-punomoćnici stranaka u postupcima medijacije i problemi na relaciji Osnovni sud u Nikšiću i Centar, kao i dogovoreni daljnji koraci u cilju prevazilaženja istih.

2. Edukacija novih medijatora i unapređenje stručnih kapaciteta i kompetencija licenciranih medijatora

Shodno zakonskoj nadležnosti i obavezama u cilju realizacije iste, kao i shodno Etičkom kodeksu medijatora Crne Gore, Centar je, shodno finansijskim mogućnostima i podršci međunarodnih partnera, posebnu pažnju posvetio sprovođenju bazičnih obuka novih medijatora i naprednih obuka licenciranih medijatora u cilju podizanja i unapređenja njihovih stručnih kapaciteta.

Uzimajući sve prednje u obzir, Centar je u 2022. godini organizovao sledeće obuke:

2.1. Dvije petodnevne bazične obuke za medijatore u građanskim sporovima u periodu 28.10.–01.11.2022. godine i 23.11.–27.11.2022. godine, na kojima su učestvovala 33 polaznika iz Podgorice, Berana, Herceg Novog, Rožaja, Bijelog Polja, Cetinja, Ulcinja i Nikšića. Obuke su sprovedene u skladu sa Pravilnikom o programu obuke za medijatore u građanskim sporovima, donešenim od strane Ministarstva pravde, shodno Zakonu o alternativnom rješavanju sporova.

Na obuci su obrađivane teme koje se odnose na: pojam medijacije, istorijski razvoj i specifičnosti u odnosu na sudski postupak; metode prevazilaženja konflikta, normativni i institucionalni okvir, praksa i podobnost predmeta za medijaciju; osnovna načela medijacije i karakteristike postupka, etička pitanja u medijaciji – konflikt interesa; pojam i vještine medijatora; priprema medijacije i postupak medijacije kroz faze postupka (uvodno izlaganje medijatora, uzimanje uvodne izjave stranaka u postupku, faza istraživanja, faza pregovaranja, izrada i upućivanje sporazuma) i komunikacijske tehnike. Obuka je takođe uključivala gledanje edukativnog filma (simulacija postupka medijacije), praktične vježbe i provjeru znanja i vještina kroz igre uloga po primjerima iz prakse.

Svi polaznici su uspješno prošli praktični ispit i, nakon sprovedenog postupka licenciranja kod Ministarstva pravde, dobili licencu.

2.2. Kao nastavak kontinuirane saradnje sa Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju (IRZ), uz stručnu i finansijsku podršku Privredne komore Njemačke, na poziv i u organizaciji Saveznog ministarstva pravde i poimenu navedene njemačke fondacije, organizovana je posjeta i obuka za trenere za obuku medijatora u Njemačkoj, u Frankfurtu na Majni, u periodu od 14.-17. novembra 2022. godine. Treneri na trodnevnoj obuci su bili advokat, Prof. Dr. Renate Dendorfer-Ditges, i advokat Anke Beyer, kao i rukovodilac Centra za obuku Privredne komore Njemačke, Timo Gasparini, predstavnik Centra za medijaciju Privredne komore u Frankfurtu.

Obuka je organizovana hibridno tako da je bilo i online sesija u kojima je Sabine Langhirt predstavila Saveznu radnu grupu za porodičnu medijaciju (Bundes-Arbeitsgemeinschaft für Familien-Mediation e.V. (BAFM)), a g.din Jörn Valldorf, Dr. Thomas Lapp and Stefan Kracht su predstavili the Bundesverband MEDIATION i Deutsche Gesellschaft für Mediation (DGM) (Njemačko društvo za medijaciju), Barbara von Petersdorff-Campen je predstavila Centar za medijaciju Privredne komore Minhen, a Daniel Lasser je predstavio Centar za medijaciju Privredne komore Nirnberg. Organizovana posjeta i obuke su pružile priliku učesnicima iz Crne Gore da se

upoznaju sa iskustvima u radu njemačkih organizacija aktivnih u oblasti medijacije i predlozima i sugestijama za budući rad Centra za ARS.

2.3. Centar je, u okviru Projekta tehničke podrške „Jačanje privredne medijacije u Crnoj Gori“, kojeg implementiraju EBRD i IDLO, uz finansijsku podršku Velikog vojvodstva Luksemburga, organizovao sledeće treninge:

2.3.1. Dvije dvodnevne napredne obuke za medijatore o privrednoj medijaciji, za po 20 medijatora iz različitih crnogorskih gradova, i to 25. i 26. juna, odnosno 27. i 28. juna 2022.godine. U uvodnom dijelu pomenutih naprednih obuka učesnicima su se obratili g.din Ramon Zakaria, Šef Kancelarije EBRD-a u Crnoj Gori, g.đa Ana Bukilić ispred Međunarodne organizacije za razvoj prava (IDLO) i g.đa Marina Lutovac, izvršna direktorica Centra za alternativno rješavanje sporova. Predavači na obuci su bili medijator i trener za medijaciju mag. Gordana Ristin, sudija Apelacionog suda u Ljubljani, i medijator i trener za medijaciju mag. Zoran Hajtnik, advokat iz Ljubljane.

Tokom dvodnevne obuke, polaznici su imali prilike da se dodatno edukuju o primjeni medijacije u rješavanju privrednih sporova, razlikama između privredne medijacije i medijacije u građanskim i porodičnim sporovima, kao i da unaprijede vještine u sprovođenju medijacije u privrednim sporovima. Pored teoretskog predstavljanja predmetnih tema, učesnici su imali priliku da aktivno učestvuju i u praktičnom dijelu obuke putem učešća u diskusijama sa predavačima i drugim učesnicima, učešća u grupnim vježbama i vježbama igranja uloga.

Za učesnike je pripremljen Priručnik o naprednoj obuci o privrednoj medijaciji, koji su pripremili predavači, a koji daje objašnjenja svih važnih tema u vezi sa medijacijom u privrednim sporovima.

2.3.2. Petodnevni trening za trenere u privrednoj medijaciji, koji se održao od 05. do 09. septembra 2022.godine i na kojem je prisustvovalo 8 učesnika/trenera za obuku medijatora. Predavači na obuci su bili medijator i trener za medijaciju mag. Gordana Ristin, sudija Apelacionog suda u Ljubljani, i medijator i trener za medijaciju mag. Zoran Hajtnik, advokat iz Ljubljane.

Tokom petodnevne obuke, učesnici su imali prilike da se upoznaju sa principima učenja odraslih, preprekama i savjetima za uspešnu organizaciju i sprovođenje obuke za odrasle, novim tehnikama obuke u vezi sa medijacijom u privrednim sporovima. Učešćem na pomenutim treninzima, medijatori su imali priliku da steknu nova znanja i vještine relevantne za razmjenu znanja i vještina, demonstraciju različitih oblika obuke kroz praktične primjere i diskusiju u grupi i sa trenerima. Pored teorijskih predavanja, učesnici su aktivno učestvovali u obuci, kroz pripremu sopstvenih prezentacija, predstavljanje i diskusiju o dobrim i manje dobrim stranama prezentacije, sa ostalim učesnicima i trenerima. Za učesnike je pripremljen Priručnik o treningu za trenere u privrednoj medijaciji, koji su pripremili angažovani predavači. Obuka je takođe organizovana u okviru Projekta tehničke podrške „Jačanje privredne medijacije u Crnoj Gori“, kojeg implementiraju EBRD i IDLO uz finansijsku podršku Velikog vojvodstva Luksemburga.

2.4. U okviru svojih redovnih aktivnosti, Centar je dana 24.12.2022.godine, organizovao godišnji sastanak medijatora na kojem je prisustvovalo oko 120 medijatora iz svih crnogorskih gradova. Prisutnim medijatorima obratili su se direktorica Centra, Marina Lutovac i predstavnici stručne službe Centra, Violeta Majić i Ivan Knežević, koji su informisali prisutne medijatore o dotadašnjoj realizaciji aktivnosti, predviđenih Programom razvoja alternativnog rješavanja sporova,

postojećoj praksi u primjeni medijacije, kako od strane medijatora, tako i od strane relevantnih učesnika u postupku medijacije, problemima i izazovima u praksi i uložnim naporima u cilju prevazilaženja istih, nivou komunikacije i saradnje stručne službe sa medijatorima unapređuje.

Posebna pažnja je bila posvećena pitanjima o kojima je neophodno voditi računa kada je postupak medijacije u pitanju, a tiču se formalno-pravne ispravnosti poravnanja koje se zaključuje pred medijatorom i dostavljanja Centru neophodne dokumentacije, radi naknadnog potvrđivanja poravnanja pred nadležnim sudovima.

Takođe, istaknuta je i veoma uspješna saradnja i komunikacija sa sudovima u Crnoj Gori, koji daju puni doprinos u razvoju institua medijacije, kroz obezbjeđivanje stručne i tehničke podrške Centru i medijatorima u konkretnom situacijama.

Opšti zaključak sa sastanka je da se institut medijacije u Crnoj Gori razvija u dobrom pravcu, da su medijatori spremni da daju puni doprinos u afirmaciji i unaprijeđenju samog postuka, kako kroz postupanje u konkretnim predmetima, tako i u medijskim nastupima u lokalnim zajednicama iz kojih dolaze.

3.Edukaciju relevantnih aktera u postupku medijacije –sudija, predstavnika lokalne samouprave, osiguravajućih društava

3.1. U saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD), Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO) i Centrom za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, Centar je Centar je 29/30. septembra 2022.godine, organizovao dvodnevnu obuku na temu „Medijacija u privrednim sporovima-upućivanje predmeta u medijaciju“ za sudije i savjetnike Privrednog suda Crne Gore i Apelacionog suda Crne Gore.

Cilj obuke je bio povećanje informisanosti sudija o medijaciji u privrednim sporovima. Predavači na obuci su bili g.din Srđan Šimac, Sudija Visokog Trgovačkog suda Republike Hrvatske i predsjednik Hrvatske udruge medijatora, i g.đa Danijela Vukčević, sudija Apelacionog suda Crne Gore i medijator. Tokom seminara, učesnici su imali priliku da saznaju više o medijaciji u privrednim sporovima, evropskim, međunarodnim i nacionalnim propisima o medijaciji u privrednim sporovima, benefitima medijacije, medijabilnosti sudskih predmeta, ulozi suda u promovisanju medijacije u privrednim sporovima i slično.

Pored teorijskih predavanja, učesnicima je bilo omogućeno da aktivno učestvuju kroz razne praktične vježbe, diskusije, rad u grupama prezentaciju i raspravljanje o studijama slučaja. Za učesnike obuke, predavači, uz podršku projektnog tima IDLO Projekta, su pripremili Priručnik na temu „Medijacija u privrednim sporovima – upućivanje predmeta u medijaciju“.

3.2. U cilju unapređenja primjene instituta medijacije u Crnoj Gori, održani su sastanci 12. i 13. oktobra 2022.godine sa predsjednicima osnovnih sudova i sudijama parničarima u Beranama i Rožajama. Tema sastanaka je bila razmatranje novih rješenja Zakona o alternativnom rješavanju sporova i izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku u dijelu koji se odnosi na medijaciju, kao i upoznavanje sa dotadašnjom praksom u primjeni instituta medijacije, posebno sa uočenim problemima i izazovima u primjeni pomenutih zakona i instituta medijacije.

3.3. Radi sagledavanja i prevazilaženja problema, odnosno unapređenja prakse koja se tiče primjene medijacije u Nikšiću, organizovan je dana 15. maja 2022.godine sastanak sa sudijama i stručnom službom Osnovnog suda u Nikšiću, kao i sa zainteresovanim nikšićkim advokatima, koji su pokazali spremnost da podrže primjenu medijacije, kojom prilikom su razmotreni svi problemi na koje nailaze prvenstveno advokati-punomoćnici stranaka u postupcima medijacije i dogovoreni koraci u cilju prevazilaženja istih.

4. Podizanje nivoa informisanosti opšte i stručne javnosti o medijaciji i alternativnom rješavanju sporova, kroz kontinuiranu promociju instituta medijacije

4.1. Uz podršku EU i Savjeta Evrope, Centar za alternativno rješavanje sporova je dana 30.juna 2022.godine pokrenuo tromjesečnu kampanju „Medijacijom do dogovora – biraj alternativu“, prvenstveno putem društvenih mreža i učešća u televizijskim emisijama, koja je imala za cilj podizanje svijesti javnosti o prednostima medijacije, procesu pregovaranja uz pomoć treće neutralne osobe koja pomaže suprostavljenim stranama da postignu sporazum kojim se riješava spor.

Kampanja o medijaciji se sprovodila u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Savjeta Evrope „Odgovornost i profesionalizam u pravosudnom sistemu u Crnoj Gori“.

4.2. Centar je u saradnji sa Univerzitetom Donja Gorica-Fakultetom pravnih nauka, dana 09. decembra 2022.godine, organizovao Tribinu „Medijacija-alternativno rješavanje sporova“ za studente Fakulteta pravnih nauka. Na tribini su govorile g-đa Marina Lutovac, izvršna direktorica Centra, medijatorka i trener za medijaciju, g-đa Danijela Vukčević, sudija u Apelacionom sudu, medijatorka i trener za medijaciju, i g-đa Dijana Popović Gavranović, socijalna radnica, medijatorka i trener za medijaciju. Cilj organizovanja tribine je bio upoznavanje studenata sa institutom medijacije, normativnim i zakonodavnom okvirom u oblasti medijacije, praksom i rezultatima, sa posebnim osvrtom na medijaciju u porodičnim sporovima i privrednu medijaciju.

4.2.. Centar je, u saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO), započeo sa implementacijom šestomjesečne kampanje u okviru koje je pripremljena animacija o privrednoj medijaciji, koja je objavljena na sajtu Centra i društvenim mrežama koje koristi Centar. U okviru kampanje biće snimljen kratki film o privrednoj medijaciji (20 minuta) koji će se koristiti u promotivne svrhe.

4.3. Gđa Marina Lutovac, direktorica Centra, medijatorka, i Dijana Popović Gavranović, medijatorka, socijalna radnica u Stručnoj službi VDT-a, učestvovala su u snimanju Roditeljskog leksikona–podkastu Udruženja Roditelji (snimljen 30.12.2022.g.), u cilju promovisanja primjene medijacije u porodičnim sporovima, posebno razvodima brakova. Podkast je objavljen na saktu udruženja roditelja i sajtu Centra.

4.4. U cilju unapređena transparentnosti rada Centra i informisanja opšte i stručne javnosti, sajt Centra je redovno ažuriran i na istom se bile objavljujane sve važnije informacije o aktivnostima Centra.

4.5. U cilju informisanja što većeg broja građana o radu Centra i institutima medijacije i rane neutralne ocjene spora, Facebook stranica i Instagram Centra su redovno ažurirani.

4.6. U okviru svojih redovnih aktivnosti, Centar je, zavisno od potreba, distribuirao promotivne materijale o medijaciji u različitim vrstama sporova i ranoj neutralnoj ocjeni spora svim sudovima u Crnoj Gori.

5. Uspostavljanje i unapređenje saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske i ekspertske podrške

U cilju obezbjeđenja dodatnih finansijskih sredstva i ekspertske podrške, neophodne za realizaciju pojedinih obaveza iz strateških dokumenata i Zakona o ARS-u, Centar je u 2022.godini nastavio uspješnu saradnju sa međunarodnim i nacionalnim partnerima, zajednički implementirajući pojedine aktivnosti sa Programskom kancelarijom Savjeta Evrope, Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju, Međunarodnom organizacijom za razvoj prava i Evropskom bankom za obnovu i razvoj, kao i američkom ambasadam.

Centar je dogovorio nastavak saradnje sa pomenutim međunarodnim partnerima, kao i sa Centrom za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.

Centar je takođe uspostavio saradnju sa kancelarijom UNDP u Podgorici koja je pokazala spremnost da pruži podršku Centru u 2023.godini u organizovanju obuka na temu rodne ravnopravnosti u odnosu na medijaciju.

Što se tiče kontinuirane podrške u obezbjeđenju neophodne opreme za rad Centra, Ambasada SAD u Podgorici je poklonila Centru 3 kompjutera, dva laptopa, tri printera i jedan multifunkcionalan štampač.

6. Administriranje i organizovanje postupaka medijacije

Medijatori i evaluatori spora mogu biti samo lica kojima je izdata licenca za rad. Licenca za rad se izdaje licima koja ispunjavaju uslove propisane odredbama ZARS, na vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period. Medijatori i evaluatori spora kojima je izdata licenca za rad upisuju se u registar medijatora, odnosno registar evaluatora spora koje vodi Ministarstvo. U registar medijatora upisano je 201 medijatora, dok je broj evaluatora spora 8. U registar medijatora u krivičnim stvarima upisano je 37 medijatora koji posjeduju licencu za rad u krivičnim stvarima.

U tabeli koja slijedi prikazan je broj i geografska raspoređenost medijatora u građanskim i krivičnim stvarima po opštinama u Crnoj Gori

Gradovi	Broj medijatora u građanskim stvarima	Broj medijatora u krivičnim stvarima
Podgorica	94	10

Nikšić	12	3
Bijelo Polje	16	4
Bar	8	2
Berane	12	2
Kotor	8	1
Cetinje	8	1
Herceg Novi	13	3
Ulcinj	7	2
Pljevlja	7	3
Plav	4	2
Rožaje	7	1
Žabljak	2	1
Kolašin	1	2
Ukupno	201	37

Najveći broj medijatora nalazi se u Glavnom gradu Podgorici, što je i očekivano s obzirom da je u pitanju administrativni centar sa najvećim brojem stanovnika u Crnoj Gori – 94 medijatora. Posebno je važno što se medijatori nalaze u svim regionima u Crnoj Gori, čime su, s obzirom na rješenja ZARS, kroz dostupnost medijatora svim potencijalnim korisnicima u svim opštinama, stvoreni neophodni uslovi za pristup pravdi građanima i ostalim pravnim subjektima.

Vrste sporova rješavanih u postupku medijacije

predmet spora	način pokretanja		ukupno	nije prihvaćena medijacija	prihvaćena medijacija	postignut sporazum	nije postignut sporazum	u radu
	Predlog	Sud						
Država tužena	1586	214	1800	1172	319	1041	131	309
Država tužena/ radni spor	509	19	528	156	312	142	14	60
Imovinsko-pravni spor	220	76	296	76	166	52	24	54
Lokalna samouprava tužena	970	197	1167	706	224	632	74	237
Ostalo	72	8	80	13	16	9	4	51

Radni spor	2875	224	3099	334	1595	155	179	1170
Spor male vrijednosti	528	88	616	98	356	61	37	162
Sporovi iz osiguranja	2564	15	2579	288	1820	163	125	471
Porodični spor	43	245	288	154	96	102	52	38
Privredni spor	73	225	298	55	170	18	37	73
Krivična medijacija		22	22	22		22		
UKUPNO	9440	1333	10773	3074	5074	2397	677	2625

Od ukupnog broja Centru upućenih predmeta na medijaciju (10.773) bilo je 9.440 predloga za pokretanje medijacije, što znači prije pokretanja sudskog postupka, a 1.333 predmeta je bilo upućeno od strane sudova.

Upoređujući broj predmeta upućenih na medijaciju, broj predmeta upućenih prije pokretanja sudskog postupka, broj završenih i broj predmeta u kojima je zaključeno poravnanje u postupku medijacije u 2022.g. u odnosu na 2021.godinu, može se konstatovati da je situacija sledeća:

- upućeno je 47,64% više predmeta;
- prije pokretanja postupka pred sudom upućeno je 54,60% više predmeta;
- 61,53% je više završenih predmeta;
- 82,28% je više predmeta u kojima je zaključeno poravnanje.

Rezultati u oblasti primjene medijacije u Crnoj Gori ne mogu da se mjere isključivo kvantitativno, tj. brojem predmeta koji se rješavaju u medijaciji, već i drugim indikatorima poput nivoa informisanosti opšte i stručne javnosti o medijaciji, stepena unapređenja stručnih kapaciteta medijatora i samim tim unapređenja kvaliteta same medijacije u Crnoj Gori.

Kada se govori o broju predmeta koji se upućuju i rješavaju u postupku medijacije, na taj broj definitivno utiče više faktora i to kako podsticajnih tako i ograničavajućih, odnosno ometajućih faktora.

Sam normativni okvir (Zakon o ARS, Zakon o parničnom postupku i Porodični zakon) daje osnovu za povećanje broja predmeta upućenih Centru, shodno zakonskoj obavezi u vezi prvog sastanka sa medijatorom u određenim vrstama sporova, međutim, s obzirom na princip dobrovoljnosti koji daje za pravo strankama da odluče da li će ući u postupak medijacije ili ne, veliki procenat stranaka, među njima i državne institucije, ne prihvataju medijaciju, ne iz razloga što smatraju da medijacija nije dobar put da se

sporovi riješe, u pogledu uštede vremena i novca, već iz sasvim drugih razloga, shodno informacijama koje centar dobija u direktnom kontaktu sa strankama.

Kada se porede statistički podaci u 2022.g. u odnosu na 2021.godinu veoma je bitno analizirati vrste predmeta u kojima je sprovedena medijacija i vrste predmeta u kojima su zaključena poravnanja, jer npr. u 2021.godini bio je ogroman priliv predmeta za zaštitu prava na privatnost zbog objavljivanja imena lica kojima su izdata rješenja o stavljanju u samoizolaciju, protiv istog protivnika predlagača koji se ne pojavljuju u 2021.godini, tako da je prilikom statističkom upoređenja i analize rezultat bitno malo šire posmatrati, uz razmatranje svih faktora koji utiču na statistiku.

Vrsta predmeta, stavovi punomoćnika u mnogome utiče u startu na stepen prihvatljivosti medijacije od strane stranaka, što je posebno vidljivo u odnosu na privredne sporove.

7. Ostale aktivnosti Centra za ARS

7.1. Centar je uključen, u svojstvu partnera na projektu, u realizaciju projekta Pravnog fakulteta Univerziteta CG, u okviru ERASMUS programa, koji se odnosi na razvijanje pravnih klinika na Pravnom fakultetu.

7.2. Centar je, uz ekspertsku podršku angažovanih eksperata, pripremio radnu verziju Programa razvoja ARS za 2023-2025.g. koja je dostavljena Ministarstvu pravde i Radnoj grupi za izradu pomenutog strateškog dokumenta, obrazovanoj od strane Ministarstva pravde.

X X X

Kada se generalno govori o naporima koje Crna Gora ulaže u oblasti alternativnih načina rješavanja sporova i ostvarenim rezultatima u prethodne dvije godine, može se konstatovati da su četiri zadnja non-papers Evropske komisije za Crnu Goru ukazivala na pozitivne rezultate koje Crna Gora postiže u toj oblasti.

Veoma je bitno pomenuti da se sa povećanjem broja predmeta koji se rješavaju u medijaciji unapređuje pristup pravdi i utiče na unapređenje efikasnosti pravosuđa. Napredak se primjećuje i u povećanju informisanosti stručne i opšte javnosti o alternativnim načinima rješavanja sporova, posebno medijaciji, mada još uvijek i pored svih napora koji se ulažu, nije na zadovoljavajućem nivou. Na ovo umnogome utiče i činjenica da promocija zahtjeva velika finansijska sredstva sa kojima Centar ne raspolaže.

S obzirom da se Direktiva o različitim aspektima medijacije u građanskim i privrednim sporovima ne bavi krivičnom medijacijom a Zakon o ARS-u se bazira na tom jedinom obavezujućem dokumentu EU o medijaciji, medijacija u krivičnim stvarima više nije u nadležnosti Centra s tim da Centar i dalje sprovodi krivičnu medijaciju i to sve dok se ne izmjeni Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Uređenje ovog pitanja kroz izmjenu Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku je nužno s obzirom da se već javljaju problemi oko produžetka licence krivičnim medijatorima o čemu je Ministarstvo pravde upoznato.

Ovako veliki priliv predmeta, administriranje svim tim predmetima, kontakti sa strankama pisanim i usmenim putem, zakazivanje medijacija u svim crnogorskim gradovima, svakodnevni kontakti sa medijatorima i pružanje administrativne i stručne podrške njima, organizovanje obuka za medijatore, organizovanje bazičnih obuka za buduće medijatore, kontinuirano praćenje primjene relevantnih zakona, kontakti sa relevantnim akterima u postupku medijacije, dovode do evidentne potrebe zapošljavanja većeg broja izvršilaca u Centru kako bi Centar djelovao na zadovoljavajući način.

Važećim aktom o sistematizaciji Centra predviđeno je 18 radnih mjesta od čega u Službi za alternativno rješavanje sporova 9 (popunjena 6 radna mjesta), a u Odjeljenju za opšte i finansijske poslove 8 radnih mjesta (popunjena 4 radna mjesta). S obzirom na gore navedenu potrebu dodatnog angažovanja većeg broja izvršilaca, neophodno je da se u 2023.godini zaposli još najmanje 3 izvršilaca.

Ono što je takođe bitno pomenuti je da je i dalje prisutan problem nedovoljnog prihvatanja medijacije od većeg broja advokata, mada se može konstatovati da se situacija i u tom smislu pozitivno mijenja i da se povećava broj advokata koji ima pozitivan stav prema medijaciji i prihvata rješavanje sporova na ovaj način. Takođe, sve veći broj lica je zainteresovan da prođe obuku za medijatore. Ono što je takođe veoma važno istaći, a što je već pomenuto u tekstu prije, je veoma veliki procenat neprihvatanja rješavanja sporova u postupku medijacije od strane državnih organa.

Jedan od prisutnih problema sa kojima se Centar suočava u pogledu rješavanja radnih sporova, u situaciji kada jedna od strana u sporu nije država, tj. kada se naknada medijatorima ne pokriva iz Budžeta države je da Centar u tim slučajevima nije u istoj poziciji kao Agencija za mirno rješavanje radnih sporova jer je rješavanje radnih sporova pred Agencijom besplatno, bez obzira ko su strane u sporu.

Realizacija Budžeta

Zakonom o budžetu za 2022.godinu odobreni budžet Centra je iznosio 283.126,75 eura. Isti je rebalansom budžeta uvećan za 16.300,02 eura, tako da je budžet, nakon rebalans, iznosio 299.426,77 eura. Od ukupno odobrenih budžetskih sredstava u toku 2022.godine je potrošeno ukupno 289.113,60 eura, što iznosi 96,56% od ukupnih budžetskih sredstava za 2022.godinu. Ostalo je nepotrošeno 10.313,17 eura.

U 2022.godini Centar je imao ukupna plaćanja u iznosu od 293.442,21 euro i to:

- od budžetskih sredstava iznos od 289.113,60 eura
- od sredstava dobijenih u okviru projekta Enemlos iznos od 4.328,61 euro

PREPORUKE:

U narednoj godini, shodno nadležnosti Centra za alternativno rješavanje sporova, posebnu pažnju treba posvetiti:

1. implementaciji novog trogodišnjeg strateškog dokumenta u oblasti alternativnog rješavanja sporova za 2023 do 2025, čije usvajanje se očekuje, od strane Vlade CG, u drugom kvartalu 2023.godine;
2. izradi Komentara Zakona o ARS, uz podršku međunarodnog partnera, u okviru EUROL 3;
3. izradi Analize primjene Zakona o ARS-u, uz podršku međunarodnog partnera, u okviru EUROL 3;
4. izradi uporedno-pravne analize o primjeni medijacije u upravnim stvarima, uz podršku međunarodnog partnera, u okviru EUROL 3, a u saradnji sa Upravnim sudom Crne Gore;
5. izradi programa obaveznih naprednih obuka, kroz module, za medijatore, uz podršku međunarodnih partnera-Savjeta Evrope Programske kancelarije u Crnoj Gori
6. daljnjem unapređenju primjene instituta medijacije kroz nastavak kontinuiranog organizovanja naprednih obuka za medijatore, u cilju osnaživanja njihovih stručnih kompetencija;
7. unapređenju stručnih kompetencija i vještina postojećih trenera za obuku medijatora;
8. razvijanju i implementaciji novog načina alternativnog rješavanja sporova-rane neutralne ocjene spora;
9. analizi potreba za povećanjem broja medijatora po pojedinim gradovima shodno broju predmeta koji se upućuju na medijaciju i trenutnom broju medijatora, i organizovanje bazičnih obuka za medijatore u građanskim sporovima;
10. podsticanju i unapređenju primjene alternativnih načina rješavanja sporova kroz kontinuirano organizovanje obuka za sudije, advokate, predstavnike Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, privrednim subjektima, osiguravajućim društvima, lokalnim samoupravama i dr.;
11. povećanju nivoa znanja i informisanosti građana i pravnih subjekata o mogućnostima i prednostima korišćenja alternativnih načina rješavanja sporova kroz različite promotivne i edukativne aktivnosti, kao i obuku novinara radi adekvatnog izvještavanja u medijima i održavanju mobilne aplikacije, face book-a i instagrama Centra za ARS;
12. primjeni različitih metoda za praćenje i ocjenu rada medijatora shodno Metodologiji koja je urađena uz podršku Savjeta Evrope;
13. unapređenju primjene privredne medijacije;
14. unapređenju saradnje sa Udruženjem medijatora Crne Gore;
15. izradi novog Priručnika za obuku medijatora;
16. izradi Priručnika za školsku medijaciju;
17. organizovanju tradicionalne „Nedjelje medijacije u Crnoj Gori” u prvoj nedjelji decembra koja podrazumijeva organizovanje niza aktivnosti (okrugli stolovi, nedjelja medijacije u odabranim sudovima, susreti sa studentima pravnih fakulteta, promotivne aktivnosti i sl.);

18. jačanju kadrovskih i stručnih kapaciteta Centra za medijaciju u pogledu broja i stručnosti zaposlenih u Centru;
19. razvijanju školske medijacije u odabranim školama, kao i kontinuiranom informisanju i sprovođenju obuka sa zainteresovanim studentima pravnih fakulteta o alternativnim načinima rješavanja sporova;
20. kontinuiranom sprovođenju istraživanja o informisanosti i stavovima građana o ARS-u, kao i stavovima pojedinih aktera u postupku medijacije (stranaka, sudija, advokata, medijatora, zaštitinika i dr.);
21. daljnjoj kontinuiranoj saradnji sa međunarodnim partnerima;
22. izradi softvera za dodjelu predmeta medijatorima;
23. izrada baze za vođenje evidencije o nastalim obavezama i realizovanim obavezama u pogledu plaćanja nagrade za rad medijatora, kada se nagrade za rad medijatora plaćaju od strane stranaka;
24. obezbjeđenju adekvatnog budžeta u cilju pružanja mogućnosti Centru da realizuje sve obaveze u okviru svoje nadležnosti i obaveze iz Programa razvoja ARS za 2023-2025.

